

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС, СІМЕЙНЕ, ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО І ПРОЦЕС.
ТРУДОВЕ ПРАВО. ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО. МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

УДК 347.78+347.77

DOI: <https://doi.org/10.33098/3083-726X.2026.1.33.168-177>

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ІНТЕРЕСУ СУБ'ЄКТІВ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Бабецька Іванна*

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри права імені академіка УАН о. Івана Луцького ЗВО "Університет Короля Данила" (Івано-Франківськ, Україна) ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3094-5964>

Стаття присвячена дослідженню цивільно-правової охорони інтересу суб'єктів інтелектуальної власності, зокрема аналізу поняття та правової природи охоронюваного інтересу в системі цивільного права, а також форм і способів його захисту. Охоронюваний законом інтерес у сфері інтелектуальної власності виступає самостійною правовою категорією, що відображає об'єктивно зумовлену потребу суб'єкта у збереженні та реалізації нематеріальних і майнових благ, пов'язаних з результатами творчої діяльності. У роботі розглянуто співвідношення суб'єктивного права та законного інтересу у сфері інтелектуальної власності, визначено їх значення для забезпечення належного рівня правової охорони результатів творчої діяльності. Проаналізовано чинне цивільне законодавство України, судову практику та наукові підходи до проблеми захисту інтересів суб'єктів авторського права і суміжних прав, прав на об'єкти промислової власності. Окрему увагу приділено питанням застосування цивільно-правових способів захисту, зокрема відшкодування шкоди, стягнення компенсації, припинення порушень та визнання інтересу таким, що підлягає правовій охороні. Обґрунтовано необхідність удосконалення нормативного регулювання цивільно-правової охорони інтересів суб'єктів інтелектуальної власності з урахуванням сучасних викликів цифрового середовища та практики правозастосування.

Ключові слова: інтелектуальна власність, цивільно-правова охорона, законний інтерес, суб'єкти інтелектуальної власності, способи захисту, судова практика.

© Бабецька І., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Бабецька І. Цивільно-правова охорона інтересу суб'єктів інтелектуальної власності. *Art of Justice*. Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2026. Вип. 1 (33). С. 168-177. DOI: <https://doi.org/10.33098/3083-726X.2026.1.33.168-177>

Постановка проблеми

Сфера інтелектуальної власності є однією з ключових у сучасних цивільно-правових відносинах, що зумовлено зростанням ролі результатів творчої діяльності в економіці, науці та цифровому середовищі. Водночас чинне цивільне законодавство та правозастосовна практика переважно орієнтовані на захист суб'єктивних прав, залишаючи поза належною увагою категорію охоронюваного законом інтересу суб'єктів інтелектуальної власності. Це призводить до ускладнень у забезпеченні ефективного цивільно-правового захисту у випадках, коли інтерес зазнає порушення. Зазначене актуалізує необхідність теоретичного

осмислення та нормативного уточнення механізму цивільно-правової охорони інтересу у сфері інтелектуальної власності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблематика правової охорони інтелектуальної власності широко представлена в працях вітчизняних і зарубіжних науковців, які досліджують природу суб'єктивних прав та інтересів інтелектуальної власності, способи їх захисту та особливості правового режиму об'єктів ІВ. Інтерес як самостійний об'єкт цивільного права був предметом досліджень відомих науковців, серед яких: А.В. Андрушко, І.Е. Берестова, І.В. Венедіктова, О.М. Вінник, Р.Є. Гукасян, В.П. Грибанов, В.А. Горбунов, Ю.С. Данилов, Ю.О. Євтушко, А.Є. Кубко, О.В. Малько, С.В. Михайлов, Л.І. Петражицький, Р.Й. Сітдікова, М.В. Першин, В.В. Субочев та інші. Аналіз праць указаних авторів дозволяє констатувати, що поза увагою залишилась детальна характеристика категорії «інтерес у сфері інтелектуальної власності».

Метою статті є визначення сутності та особливостей цивільно-правової охорони інтересу суб'єктів інтелектуальної власності, з'ясування його місця в системі цивільного права, а також обґрунтування можливостей і меж застосування цивільно-правових способів захисту охоронюваного законом інтересу у сфері інтелектуальної власності.

Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціально-юридичні методи пізнання. Діалектичний метод використано для з'ясування сутності охоронюваного інтересу в системі цивільного права. Формально-юридичний метод застосовано під час аналізу норм цивільного законодавства України та міжнародно-правових актів у сфері інтелектуальної власності. За допомогою системно-структурного методу визначено місце охоронюваного інтересу серед об'єктів цивільно-правової охорони. Порівняльно-правовий метод використано для дослідження окремих положень проєкту нового Цивільного кодексу України та сучасних тенденцій розвитку правового регулювання інтелектуальної власності. Метод аналізу судової практики дав змогу виявити особливості захисту інтересів суб'єктів інтелектуальної власності в національних судах.

Виклад основного матеріалу дослідження

Цивільне право України визначає охоронюваний інтерес суб'єктів інтелектуальної власності не тільки як форму індивідуального користування нематеріальними благами, а як складовими елементами правового механізму, який здатний попередньо впливати на відносини, які пов'язані з оборотоздатність об'єктів інтелектуальної власності.

Загальними засади охорони інтересу суб'єктів інтелектуальної власності вказані в положеннях Конституції України, Цивільного кодексу України, підзаконних нормативно-правових актах та міжнародно-правових актах, що вимагають не тільки охорони суб'єктивних прав, а створення належних умов для продуктивної реалізації тих же законних інтересів суб'єктів.

Охоронюваний інтерес у цивільному праві розглядається як самостійний об'єкт правової охорони, що не завжди збігається із суб'єктивним цивільним правом. Відповідно до Рішення Конституційного Суду України від 1 грудня 2004 року № 18-рп/2004 охоронюваний законом інтерес є самостійним об'єктом судового захисту та являє собою прагнення особи до користування певним матеріальним або нематеріальним благом, яке не суперечить Конституції та законам України.

«Відповідно, наша незалежна держава послідовно створює свої власні механізми захисту авторських і суміжних прав, прав промислової власності, моральних і матеріальних

інтересів, що виникають у зв'язку з здійсненням різних видів інтелектуальної діяльності» (Сарана, 2007, с. 6).

Охорона інтересу суб'єктів інтелектуальної власності здійснюється чинним законодавством України та міжнародними правовими актами, які ратифіковані Верховною Радою України.

Варто зауважити думку Бондаренко О., що «після початку повномасштабної війни 24 лютого 2022 року та загрози захоплення Києва російськими військами виникли перебої з роботою Національного органу інтелектуальної власності (НОІВ), також було суттєво обмежено можливості компаній-правовласників та їх представників в Україні щодо подання будь-яких документів до НОІВ для продовження строку чинності прав інтелектуальної власності, подання нових заявок, заперечень тощо» (2023, с. 135).

Відповідно до статті 54 Конституції України «Громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом»¹.

Відповідно до норми цивільного кодексу «Творцем або суб'єктом інтелектуальної власності може бути «творець (творці) об'єкта права інтелектуальної власності (автор, виконавець, винахідник тощо) та інші особи, яким належать особисті немайнові та (або) майнові права інтелектуальної власності відповідно до цього Кодексу, іншого закону чи договору»².

Існування невичерпного переліку об'єктів права інтелектуальної власності доцільно тому, що в нашій країні, як і в усьому світі, спостерігається стрімкий розвиток науки і технологій, у зв'язку з чим можуть з'явитися нові об'єкти права інтелектуальної власності, які не передбачені в існуючому національному законодавстві (Лонг Д. та ін., 2007, с. 28).

На нашу думку, це основний поверхневий перелік тих об'єктів, які підпадають під охорону інтересів інтелектуальної власності. Насправді ж він є ширший, враховуючи, що зараз відбувається прогрес у фінансовій сфері та інформаційних технологіях, і залишає в Цивільному кодексі України досить великий простір для інших нормативно-правових актів, які допоможуть конкретизувати, що охоронятиметься інтересами інтелектуальної власності. Також варто звернути увагу на те, що можуть порушуватися інтереси і держави, і суспільства, і фізичних осіб.

«На сучасному етапі розвиток системи охорони та захисту прав інтелектуальної власності набуває таких тенденцій: нові об'єкти та нетрадиційні сфери застосування результатів інтелектуальної власності охоплюються 64 режимом охорони прав інтелектуальної власності; посилення та встановлення більш жорсткого режиму правової охорони та захисту інтелектуальної власності; спрощення процедури отримання правової охорони об'єктів інтелектуальної власності; лібералізація відносин щодо використання результатів інтелектуальної діяльності, профінансованої за рахунок державного бюджету, спеціальних цільових фондів; розширення міжнародного співробітництва щодо охорони прав інтелектуальної власності в умовах глобалізації економіки.» (Царенко В. та ін., 2017, с. 63-64).

¹ Конституція України: Конституція від 28.06.1996 № 254к/96 ВР : станом на 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

² Цивільний кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n2233>

Як зазначають Стрельник В. В., Калита А. В., Тарасенко А. Ю., що альтернативним способом вирішення конфлікту, який виник у зв'язку з посяганням на охоронювані об'єкти інтелектуальної власності є: «Відшкодування збитків – це один із найбільш давніх способів захисту власного права загалом в історії людства. Сутність його полягає у відновленні майнових втрат особи, чиє право порушене, за рахунок особи, що порушила відповідне право, оспорила його або не визнала. В свою чергу, поняття «упущена вигода» полягає в визначенні суми втрат очікуваного приросту майна. Однак, зазначені втрати повинні бути підтвердженні документально, причому, такі документи повинні мати беззастережний характер» (2023, с. 251).

Варто звернути увагу, що в Україні за останніх десяти років провели велику роботу для реформування систем охорони та захисту прав об'єктів інтелектуальної власності. Звертаємо увагу, після співпраці з експертами міжнародниками в сфері інтелектуальної власності, проводилася оцінка та дана методична допомога за сприяння міжнародних організацій для формування системи охорони інтелектуальної власності. В результаті дана співпраця 1 червня 2016 року запровадили «Концепцію реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні»¹, і яка у 2019 році була посилена Національною стратегією розвитку сфери інтелектуальної власності де відбулися обговорення, а саме парламентські слухання теми «Побудова ефективної системи охорони інтелектуальної власності в Україні» 16 грудня 2019 року, що опубліковано у журналі «Парламентські Слухання» (№ 5, 2019) Видавництво Верховної Ради України.

«Так, у результаті такої співпраці 1 червня 2016 року було започатковано Концепцію реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні, яку 2019 року було посилено Національною стратегією розвитку сфери інтелектуальної власності. Відповідно, ці документи поклали початок інституційної реформи інтелектуальної власності. Надалі зусилля фахівців були спрямовані на систему захисту прав інтелектуальної власності та її реформування через розроблення відповідної правової бази для функціонування системи спеціального судочинства в галузі патентного права»².

Варто зазначити, що суб'єкт на основі даних норм, оформляє належним чином так би мовити, засоби завдяки, яким будуть охоронятися об'єкти інтересу суб'єкта інтелектуальної власності, на основі, наприклад, зареєстрованого патенту, або музичного твору, де суб'єкт стає автором з моменту його створення, відповідно до пункту 1, частини 1, статті 9 Закону України «Про авторське право і суміжні права», а саме: «Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення. Твір вважається створеним з моменту первинного надання йому будь-якої об'єктивної форми (письмової, речової, електронної (цифрової) тощо)»³.

Відповідно до підпункту 5, пункту 1, частини 1, статті 433 Цивільного кодексу України, музичні твори є об'єктом авторського права, які відносяться до інтелектуальної власності⁴.

Відповідно до пункту 3, частини 1, статті 6 закону України «Про авторське право і суміжні права» об'єктами авторського права є музичні твори з текстом і без тексту.

Як вказує Жилінкова О.В, що «незважаючи на це в юридичній літературі «виокремлюють наступні основні ознаки твору як об'єкту авторського права:

1. творчий характер;
2. вираження в об'єктивній формі;

¹ Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.06.2016 № 402 р : чинне станом на 01.07.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-%D1%80#Text>

² Державна система правової охорони. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні на період 2020-2025. URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/national-strategy-2020-25>

³ Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>

⁴ Цивільний кодекс України : Кодекс України; Закон, Кодекс від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n2233>

3. можливість відтворення» (2007, с. 17).

Звертаємо увагу на те, що ознаками авторського права є саме творчий характер, тому що без нього і не було б новизни, що у свою чергу, завдяки творчості та новизні, спонукатиме даний результат на правову охорону інтелектуальної власності зі сторони законодавства.

«Наступною ознакою твору є його вираження у об'єктивній формі. Авторське право захищає форму твору, норми права не можуть регулювати безпосередньо розумову діяльність людини, яка носить нематеріальний характер. Однак, незважаючи на специфіку музичних творів – їх нематеріальний характер, вони мають бути об'єктивовані, тобто виражені у формі, яка робить можливим їх сприйняття і, відповідно, - правовий захист» (Жилінкова В., 2007, с. 20).

Як вже зазначалося, третьою ознакою твору як об'єкту авторського права, є можливість його відтворення. Що у свою чергу дозволить, підтверджувати факт існування твору та його зміст.

Музичний твір є об'єктом права інтелектуальної власності, а саме авторського права. З точки зору авторського права, нотний запис розглядається як письмовий літературний твір.

Наприклад, у справі №754/10807/22, де позивачка була автором музичного твору, твір якої був розміщений у вільному доступі, а ТОВ «Студія Кінороб», використала даний музичний твір у фінальній частині, у виконанні позивачки, де у свою чергу отримали дохід, з якого позивачці мала компанія виплатити винагороду. У свою чергу позивачка, інтереси якої охороняються законом. Також в даному судовому засіданні була присутня ще одна компанія ТОВ «Інжой Медіа», яка переконувала ТОВ «Студія Кінороб» про те, що вона гарантує наявність у неї авторських та суміжних прав. Враховуючи те, що позивачка не підписувала жодних договорів з компанією, а її музичний твір знаходиться під охороною. Тому позивачка звернулася до суду з позовом, де просить суд стягнути із ТОВ "Інджой Медіа" компенсацію за те, що вона порушила майнові авторські права у розмірі 181 500, 00 грн. та покрила судові витрати. Суд вирішив задовольнити частково клопотання позивачки¹.

Враховуючи вищевказане, пропонуємо наступні вдосконалення чинного законодавства:

1. Вдосконалити чинне законодавство щодо почерків та їх відповідності та належності тому чи іншому суб'єктові авторського права, з урахування також технології електронного підпису, щоб зменшити ризики фальсифікації та полегшити доказування в судовому порядку;

2. Розробити на державному рівні контроль та перевірку, щодо укладених договорів, які будуть стосуватися як майнового, так і не майнового інтересу інтелектуальної власності з обов'язковим державним реєструванням договорів щоб запобігти даних інцидентів.

Цікаво розглянути і напрям охорони інтересу суб'єктів інтелектуальної власності в сфері інформаційних технологій. Якщо звернути увагу на міжнародні нормативно-правові акти, то відповідно до статті 4 Договору «Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 року», який звучить, як: «Комп'ютерні програми охороняються як літературні твори в розумінні Статті 2 Бернської конвенції. Така охорона застосовується до комп'ютерних програм незалежно від способу або форми їх вираження»².

¹ Рішення Деснянського районного суду м. Києва від 25.04.2024, № 754/10807/22. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118944538>

² Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право від 20.12.1996 : Договір, прийнятий Дипломатичною конференцією. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770#o28

Звертаємо увагу на погляд Ходош А. В. (2023, с. 206), «національне законодавство встановило, що комп'ютерна програма має бути у формі, яка є придатною для зчитування комп'ютером».

«Охорона комп'ютерної програми лише як об'єкта авторського права була б ефективною, якщо мала б об'єктивну форму (рукопис тексту) та використовувалась б тільки в цій формі. Але при реальному функціонуванні комп'ютерної техніки програмний продукт застосовується в зміненому (в порівнянні з рукописом) вигляді, тому авторське право не завжди може забезпечити йому захист та повною мірою охороняти права розробників» (Гетманець, с. 40).

Так, в судовому провадженні № 1309/3808/12 у місті Львові про порушення авторського права та відшкодування шкоди, встановив: Позивач (ОСОБА_1) який уклав з відповідачем (ОСОБА_5) договір про надання консультаційних послуг у сфері інформаційних технологій. У зв'язку з тим, що строки договору закінчилися, і сторони не проявили ініціативу його продовжити, тому суд зазначив, що 24.01.2009 року відносини не мали договірної характеру, оскільки відповідач неналежно виконував свої зобов'язання по договору. Щоб підтвердити факти порушення був зроблений висновок експерта, але суд визнав його недостовірним, у зв'язку з тим, що досліджувалася саме копія програми, а не її оригінал, і не було доведено, що сайти належать відповідачу. Через недостатність зібраних доказів, суду довелося відмовити у задоволенні позову, а також у стягненні 500 тис. грн компенсації¹.

Хоч суд не задовольнив позову, і багато фактів є не підтвердженими, але позивач відстоював порушення інтересу суб'єкта інтелектуальної власності, які охороняються, і які були, так би мовити порушені відповідачем. В першу чергу позивач відстоював свій майновий інтерес у забороні розповсюджувати комп'ютерну програму, яка була під охороною, а саме під Державним департаментом інтелектуальної власності міністерства освіти і науки України прийнято рішення про реєстрацію авторського права на твір комп'ютерної програми, де дана комп'ютерна програма була зареєстрована та мала унікальний номер, охоронюваного документу.

На нашу думку, варто вдосконалити доказову базу в сфері інформаційних технологій, і дозволити на законодавчому рівні порівнювати ступінь збігів з оригінальним програмним забезпеченням та наявність у них ознак порушення, а саме, що програма виконує функції, які до цього ні в кого не були присутні, і вони мають елементи, які підпадають під авторське право.

А також пропонуємо розширити норми по вдосконаленню механізму для встановлення контролю над веб-додатками. А саме варто запровадити законодавчі зміни, що будуть зобов'язувати провайдера, хостингові-компанії та адміністратора домену видавати суду інформацію щодо їх власників, а також операторів веб-сайтів у судових справах, де присутні порушення авторського права. Вдосконалити експертизу для галузі інформаційних технологій, а саме в збігу програмного коду, для встановлення факту порушення авторського права, враховуючи структуру та специфіку кодування.

Варто звернути увагу і на патенти. Враховуючи законодавство інших країн, завжди на винаходи видають патент. Так, відповідно до пункту 7, частини 2, статті 1 закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» патентом є «охоронний документ, що засвідчує пріоритет, авторство і права на винахід (корисну модель)»².

¹ Рішення Залізничний районний суд м. Львова від 05.06.2019, № 1309/3808/12. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82433315>

² Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 № 3687-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#top>

Так, Городищенський районний суд, Черкаської області по справі № 691/118/14-ц, де позивач ОСОБА_1 подав позов з вимогою визнати недійсним патент за номером № 29524, який видали ОСОБА_2 та ОСОБА_3 для винаходу, а саме: «Спосіб виготовлення паличок із дерев'яного шпону і лінію для його здійснення». Підстава для позову був патент, який на думку позивача, не може відповідати умовам патентоздатності¹.

Позивач використав своє право на правову охорону інтересу на визнання його винахідником патенту та «невизнання патентованого винаходу (корисної моделі) умовам патентоздатності», охорона відбувається на основі патенту, який був раніше зареєстрований, який можна захистити в судовому порядку на основі даного зареєстрованого патенту, відповідно до пункту «а», частини 1, статті 33 закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», частина якої звучить «Права на винахід (корисну модель) можуть бути визнані в судовому порядку недійсними повністю або частково у разі, невідповідності запатентованого винаходу (корисної моделі) умовам патентоздатності, що визначені статтею 7 цього Закону». А також відповідно до підпункту 1, пункту 1, частини 2, статті 35 «Способи захисту прав» цього ж закону, який підтверджує факт, того що позивач, має цілковите право на охорону свого інтересу на визнання авторства даного патенту, що воно цілком відповідає чинному законодавству, і судові рішення було на користь позивача. Підпунктом 3, пункту 1, частини 2, статті 35 цього ж закону, був захищений інтерес, який знаходиться під охороною, а саме «Встановлення володільця патенту», де суд успішно став на позицію позивача².

Варто запровадити на законодавчому рівні повну технічну експертизу, усіх заяв на винаходи, без винятків, а не формальну. Особливо коли це стосується складних винаходів. Цілком погоджуємося, що дана пропозиція може зайняти більше часу, людського ресурсу, але в даному рішенні також є і позитивні моменти, суди, які зараз перевантажені справа, зможуть сфокусуватися на серйозніших справах, недопуск в майбутньому таких порушень.

Наступна пропозиція це розширити статті в законі України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», а саме додати норму, яка б розкрила зміст термінології винаходів тільки через галузеві технічні стандарти, в тому числі і ДСТУ та ISO.

Також наступним рішенням ще на етапі до видачі патенту є спеціалізоване громадське опонування, де ще до етапу видачі патенту, зацікавлені особи, власники, та вільні слухачі можуть надавати висновки, пропозиції, скарги щодо патенту в тому числі новизни та винахідницького рівня.

Важливе значення для подальшого розвитку цивільно-правової охорони інтересів суб'єктів інтелектуальної власності мають положення проєкту нового Цивільного кодексу України, який у 2026 році був прийнятий Верховною Радою України у першому читанні. Концепція рекодифікації цивільного законодавства ґрунтується на посиленні приватноправових засад регулювання та розширенні механізмів захисту правомірних інтересів учасників цивільних відносин. У цьому контексті охоронюваний інтерес набуває значення самостійного об'єкта правової охорони, що особливо актуально для сфери інтелектуальної власності, де не всі майнові та немайнові інтереси можуть бути повною мірою охоплені конструкцією суб'єктивного права. Запропонований підхід відповідає сучасним європейським тенденціям розвитку приватного права та створює додаткові можливості для захисту інтересів авторів, винахідників, розробників програмного забезпечення та інших суб'єктів інтелектуальної власності.

¹ Рішення Городищенський районний суд, Черкаської області від 26.04.2016, № 691/118/14-ц. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/57470055>

² Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 № 3687-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#top>

Отже, проблеми ефективної охорони інтересів інтелектуальної власності в Україні, все більше актуальні в плані швидкого розвитку інформаційних технологій і розповсюдження цифрових продуктів. Аналізуючи чинне законодавство, судові практики та велику кількість міжнародних нормативних актів можна зробити висновок, що як наше законодавство, так і законодавство інших країн потребує значного вдосконалення.

Під час подальшого доопрацювання та впровадження положень нового Цивільного кодексу України (Кодекс приватного права) доцільно передбачити спеціальні механізми захисту охоронюваного інтересу суб'єктів інтелектуальної власності як самостійного об'єкта цивільно-правової охорони, зокрема у сфері цифрових активів, комп'ютерних програм, штучного інтелекту та інших новітніх об'єктів інтелектуальної власності.

Висновки

Чинним цивільним законодавством передбачено юрисдикційні та неюрисдикційні форми захисту інтересу інтелектуальної власності. Так, відповідно до статей 16 та 423, 424 Цивільного кодексу України, суб'єкт інтелектуальної власності може здійснювати захист свого права, так і інтересу, що не буде порушувати вимоги чинного законодавства. Форма захисту, наприклад, визнання авторства, усунення перешкоди у використанні об'єктів інтелектуальної власності тощо, залежить від порушення.

Від початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну спричинило немало кількість проблем, в тому числі це затримка або призупинення роботи державних реєстрів, баз даних, обмеження доступу до Національний орган інтелектуальної власності, усе це потребує регулювання на з урахуванням непередбачених обставин, з чим Україна почала справлятися та поступово відновлювати.

Чудовим прикладом є продовження строків охорони прав та дії свідоцтв на об'єкти інтелектуальної власності у випадку непередбачених обставин. Варто також зазначити, що з розвитком штучного інтелекту та розвитку його до створення об'єктів інтелектуальної власності потребує охорони авторства інтелектуальної власності, наприклад, коли штучний інтелект створює твори, необхідність притягнення відповідальності за правопорушення у сфері NFT (невзаємозамінний токен), а також у цифрових платформах тощо. В таких стрімких умовах розвитку у сфері інтелектуальної власності необхідно забезпечити охорону об'єктів інтелектуальної власності суб'єктам, адже те, що колись було лише вигадкою, тепер стало реальністю, і віртуальні об'єкти інтелектуальної власності та їх суб'єкти мають бути захищеними.

Підсумовуючи, охорона інтересів інтелектуальної власності це не тільки спосіб для застосування окремої норми, це захист економіки держави, залучення нових авторів, винахідників у сфері інтелектуальної власності.

Перспективи подальших наукових розвідок

Подальші дослідження доцільно спрямувати на поглиблений аналіз судової практики щодо захисту інтересів суб'єктів інтелектуальної власності, а також на вивчення можливостей гармонізації національного законодавства з міжнародними та європейськими стандартами охорони інтелектуальної власності.

Список використаних джерел

1. Сарана С. В. Авторське право та правова охорона інтелектуальної власності в Україні і її адаптація до законодавства ЄС [Електрон. ресурс] : навч. посіб. Міжрегіон. акад. упр. персоналом, Всеукр. ун-т, Полтав. ін-т. Полтава : [б. в.], 2007. 205 с. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi->

bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=VFEIR&P21DBN=VFEIR&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=DOC%2FREP0001222%2EPDF (дата звернення: 05.02.2026)

2. Бондаренко О. О. Стан правової охорони і захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні під час війни. Часопис Київ. ун-ту права. 2023. № 2. С. 134–136. DOI: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2023.28>

3. Лонг Д., Рей П., Жаров В. О., Шевелева Т. М., Василенко І. Е., Дроб'язко В. С. Захист прав інтелектуальної власності: норми міжнар. і нац. законодавства та їх правозастос. Київ: КІС, 2007. URL: <https://www.nsj.gov.ua/files/1378882678IPR%20Manual%20UKR.pdf> (дата звернення: 05.02.2026)

4. Царенко В. І. [та ін.] Запобігання митним правопорушенням: охорона і захист прав інтелектуальної власності на митному кордоні України: моногр. / Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України, Наук.-дослід. ін-т фіск. політ., Наук.-дослід. центр мит. справи. Хмельницький: ФОП Стрихар А. М., 2017. 323 с. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=VFEIR&P21DBN=VFEIR&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=DOC%2FREP0001222%2EPDF (дата звернення: 05.02.2026)

5. Стрельник В. В., Калита А. В., Тарасенко А. Ю. Захист права інтелектуальної власності в сучас. Умовах. Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. 2023. Т. 1, № 79. С. 249–253. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.79.1.42>

6. Драпушко Р. Г., Горінов П. В., Філик Н. В. Шляхи реформування системи охорони інтелектуальної власності в умовах воєн. Загроз. Ірпін. юрид. часопис. 2023. № 1(8). С. 32–41. DOI: [https://doi.org/10.33244/2617-4154-1\(8\)-2022-32-41](https://doi.org/10.33244/2617-4154-1(8)-2022-32-41) (дата звернення: 05.02.2026)

7. Жилінкова О. В. Договори в сфері реалізації майнових прав на музичний твір: дис. ... канд. юрид. наук. – Київ: Ін-т держ. і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2007. 224 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/2252391/> (дата звернення: 05.02.2026)

8. Жилінкова О. В. Поняття музичного твору як об'єкта авторського права. Ун-т. наук. записки. 2006. № 1. С. 132–137. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2006_1_23 (дата звернення: 05.02.2026)

9. Ходош А. В. Режим правової охорони комп'ютерних програм: нац. та міжнар. Досвід. Юрид. наук. електрон. журн. 2023. С. 205–208. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-3/46>

10. Гетманець І. Л. Окремі питання правової охорони комп'ютерних програм як об'єкта права інтелектуальної власності. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5290679b-b805-471c-afb2-d8c5e1c44765/content> (дата звернення: 05.02.2026)

References

1. Sarana, S.V. (2007). Avtorske pravo ta pravova okhorona intelektualnoi vlasnosti v Ukraini i yii adaptatsiia do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu [Copyright and Legal Protection of Intellectual Property in Ukraine and Its Adaptation to the Legislation of the European Union]. Poltava. Retrieved from: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=VFEIR&P21DBN=VFEIR&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=DOC%2FREP0001222%2EPDF [in Ukrainian]

2. Bondarenko, O.O. (2023). Stan pravovoi okhorony i zakhystu prav na obiekty intelektualnoi vlasnosti v Ukraini pid chas viiny [The State of Legal Protection and Defense of Intellectual Property Rights in Ukraine During the War]. Chasopys Kyivskoho universytetu prava, No. 2, pp. 134–136. DOI: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2023.28> [in Ukrainian]

3. Long, D., Ray, P., Zharov, V.O., Sheveleva, T.M., Vasylenko, I.E., & Drobiazko, V.S. (2007). Zakhyst prav intelektualnoi vlasnosti: normy mizhnarodnoho i natsionalnoho zakonodavstva ta yikh pravozastosuvannia [Protection of Intellectual Property Rights: Norms of International and National Legislation and Their Enforcement]. Kyiv. Retrieved from: <https://www.nsj.gov.ua/files/1378882678IPR%20Manual%20UKR.pdf> [in Ukrainian]

4. Tsarenko, V.I. et al. (2017). Zapobihannia mytnym pravoporushenniam: okhorona i zakhyst prav intelektualnoi vlasnosti na mytnomu kordonі Ukrainy [Prevention of Customs Offenses: Protection and Enforcement of Intellectual Property Rights at the Customs Border of Ukraine]. Khmelnytskyi. Retrieved from: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=VFEIR&P21DBN=VFEIR&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=DOC%2FREP0001222%2EPDF [in Ukrainian]

5. Strelnyk, V.V., Kalyta, A.V., & Tarasenko, A.Yu. (2023). Zakhyst prava intelektualnoi vlasnosti v suchasnykh umovakh [Protection of Intellectual Property Rights in Modern Conditions]. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu, Vol. 1, No. 79, pp. 249–253. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.79.1.42> [in Ukrainian]

6. Drapushko, R.H., Horinov, P.V., & Filyk, N.V. (2023). Shliakhy reformuvannia systemy okhorony intelektualnoi vlasnosti v umovakh voennykh zahroz [Ways of Reforming the Intellectual Property Protection System in Conditions of Military Threats]. *Irpinskyi yurydychnyi chasopys*, No. 1(8), pp. 32–41. Retrieved from: [https://doi.org/10.33244/2617-4154-1\(8\)-2022-32-41](https://doi.org/10.33244/2617-4154-1(8)-2022-32-41) [in Ukrainian]
7. Zhylinkova, O.V. (2007). Dohovory v sferi realizatsii mainovykh prav na muzychnyi tvir [Contracts in the Field of Realization of Property Rights to a Musical Work]. PhD dissertation. Kyiv. Retrieved from: <https://www.twirpx.com/file/2252391/> [in Ukrainian]
8. Zhylinkova, O.V. (2006). Poniattia muzychnoho tvoriv yak obiekta avtorskoho prava [The Concept of a Musical Work as an Object of Copyright]. *Universytetski naukovyi zapysky*, No. 1, pp. 132–137. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2006_1_23 [in Ukrainian]
9. Khodosh, A.V. (2023). Rezhym pravovoi okhorony kompiuternykh prohram: natsionalnyi ta mizhnarodnyi dosvid [Legal Protection Regime of Computer Programs: National and International Experience]. *Yurydychni naukovyi elektronnyi zhurnal*, pp. 205–208. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-3/46> [in Ukrainian]
10. Hetmanets, I.L. Okremi pytannia pravovoi okhorony kompiuternykh prohram yak obiekta prava intelektualnoi vlasnosti [Certain Issues of Legal Protection of Computer Programs as an Object of Intellectual Property Rights]. Retrieved from: <https://dspac.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5290679b-b805-471c-afb2-d8c5e1c44765/content> [in Ukrainian]

CIVIL LAW PROTECTION OF THE INTERESTS OF INTELLECTUAL PROPERTY HOLDERS

Ivanna Babetska*

**Professor at the Department of Law named after Academician of the Ukrainian Academy of Sciences Fr. Ivan Luts'kii, PhD in Law, Associate Professor, King Danylo University (Ivano-Frankivsk, Ukraine)*

The article is devoted to the study of civil law protection of the interests of intellectual property subjects, in particular to the analysis of the concept and legal nature of a legally protected interest within the system of civil law, as well as the forms and methods of its protection. A legally protected interest in the field of intellectual property constitutes an independent legal category that reflects the objectively determined need of a subject to preserve and realize intangible and property benefits associated with the results of creative activity.

The paper examines the correlation between subjective rights and legitimate interests in the field of intellectual property and determines their significance for ensuring an adequate level of legal protection of the results of creative activity. The current civil legislation of Ukraine, judicial practice, and scholarly approaches to the problem of protecting the interests of subjects of copyright and related rights, as well as rights to objects of industrial property, are analyzed.

Particular attention is paid to the application of civil law remedies, including compensation for damages, recovery of monetary compensation, cessation of infringements, and recognition of an interest as one that is subject to legal protection. The necessity of improving the regulatory framework for civil law protection of the interests of intellectual property subjects is substantiated, taking into account contemporary challenges of the digital environment and law enforcement practice.

Key words: intellectual property, civil law protection, legitimate interest, intellectual property holders, methods of protection, judicial practice.

Дата першого надходження статті до видання: 30.03.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 15.06.2026
Дата публікації: 29.06.2026